IL-KUMMISSJONI
EWROPEA

Brussell, 7.10.2020
COM(2020) 620 final

KOMUNIKAZZJONI TAL-KUMMISSJONI LILL-PARLAMENT EWROPEW U LILL-KUNSILL

Unjoni tal-Ugwaljanza:

Qafas Strateġiku tal-UE għar-Rom għall-ugwaljanza, għall-inklużjoni u għall-parteċipazzjoni

{SWD(2020) 530 final}

MT MT

Fejn hija l-umanità meta ta' kuljum il-persuni Rom jiġu esklużi mis-soċjetà u oħrajn jinżammu lura sempliċiment minħabba l-kulur tal-ġilda jew it-twemmin reliġjuż tagħhom?

Il-President tal-Kummissjoni von der Leyen, l-Istat tal-Unjoni 2020

L-Ewropa għandha d-dover li tipproteġi lill-minoranzi tagħha mir-razziżmu u mid-diskriminazzjoni. Irridu nibdlu l-anti-Żingariżmu mal-ftuħ u l-aċċettazzjoni, id-diskors ta' mibegħda u r-reati ta' mibegħda mat-tolleranza u r-rispett għad-dinjità tal-bniedem, u bullying mal-edukazzjoni dwar l-Olokawst. Fuq kollox, irridu nippromwovu d-diversità bħala rigal sabiħ li jagħmel l-Ewropa b'saħħitha u reżiljenti. Huwa għalhekk li l-Kummissjoni tappella lill-Istati Membri kollha biex jingħaqdu mal-wegħda biex itemmu r-razziżmu u d-diskriminazzjoni, li jaffettwaw b'mod sfaċċat il-minoranzi etniċi kbar tagħna tar-Rom. Inħeġġu lill-Istati Membri biex jimpenjaw ruħhom favur qafas strateġiku ġdid tal-UE għar-Rom għall-ugwaljanza, għall-inklużjoni u għall-parteċipazzjoni biex niksbu l-ġustizzja soċjali u aktar ugwaljanza fil-veru sens tal-kelma.

Stqarrija mill-President von der Leyen, il-Viċi President Jourová u l-Kummissarju Dalli qabel il-jum ta' tifkira tal-Olokawst tar-Rom fl-2020

I. INTRODUZZJONI

Il-bini ta' Unjoni tal-ugwaljanza hija waħda mill-prijoritajiet ewlenin tal-Kummissjoni. L-UE għandha strumenti legali fis-seħħ u politika komprensiva biex tibni Unjoni verament tal-ugwaljanza. Madankollu, kif enfasizzat fil-Pjan ta' Azzjoni tal-UE Kontra r-Razziżmu 2020-2025[1], id-diskriminazzjoni abbażi tal-oriġini razzjali jew etnika għadha tippersisti. Dan huwa partikolarment minnu għar-Rom[2], li ta' spiss jibqgħu marġinalizzati. Ħafna minn madwar 10-12-il miljun Rom[3] tal-kontinent għadhom jiffaċċjaw id-diskriminazzjoni, l-anti-Żingariżmu[4] u l-esklużjoni soċjoekonomika fil-ħajja tagħhom ta' kuljum.

Fl-2011, il-Kummissjoni adottat **Qafas tal-UE għall-istrateġiji nazzjonali għall-integrazzjoni tar-Rom sal-2020**[5]. Primarjament kellu l-għan li jindirizza l-esklużjoni soċjoekonomika tar-Rom fl-UE u fil-pajjiżi tat-tkabbir billi jippromwovi aċċess ugwali għall-edukazzjoni, l-impjiegi, is-saħħa u l-akkomodazzjoni. Talab lill-Istati Membri jfasslu strateġiji nazzjonali għall-integrazzjoni tar-Rom, biex jaħtru punti ta' kuntatt nazzjonali għar-Rom[6] u biex jistipulaw miri nazzjonali. Sentejn wara, il-Kunsill adotta Rakkomandazzjoni dwar miżuri effettivi għall-integrazzjoni tar-Rom fl-Istati Membri, li pprovdiet gwida lill-Istati Membri dwar kif isaħħu l-

1 Unjoni tal-ugwaljanza: Il-Pjan ta' Azzjoni tal-UE Kontra r-Razziżmu 2020-2025 — COM(2020) 565 final.

2 Ir-referenza għar-"Rom" bħala terminu umbrella tinkludi firxa wiesgħa ta' nies differenti ta' oriġini Romani bħal: Roma, Sinti, Kale, Romanichels u Boyash/Rudari. Tinkludi wkoll gruppi bħal Ashkali, Eġizzjani, Yenish, Dom, Lom, Rom u Abdal, kif ukoll popolazzjonijiet ta' vjaġġaturi, inklużi Vjaġġaturi etniċi jew dawk indikati taħt it-terminu amministrattiv *gens du voyage* u persuni li jidentifikaw bħala Żingari, Tsiganes jew Tziganes, mingħajr ma jiċħdu l-ispeċifiċitajiet tagħhom.

3 L-istimi tal-Kunsill tal-Ewropa tal-2012.

4 L-antiżingariżmu (forma ta' razziżmu kontra r-Rom) huwa fenomenu strutturali li għandu għeruq storiċi li jidher fuq livelli istituzzjonali, soċjali u interpersonali. Għandu l-oriġini tiegħu fil-mod kif il-maġġoranza tħares lejn dawk meqjusa "żingari" u kif tittrattahom. Għandu l-għeruq fi proċess ta' trattament ta' ħaddieħor bħala differenti ("othering") li jibni fuq sterjotipi eżotizzanti negattivi kif ukoll pożittivi. Filwaqt li hemm kunsens dwar il-fehim tal-antiżingariżmu fost il-proponenti tal-ħtieġa li tissaħħaħ il-ġlieda kontrih, kien hemm dibattitu dwar it-terminu. Il-Parlament Ewropew (fir-riżoluzzjonijiet tiegħu tal-2015, l-2017 u l-2019 u l-2020), il-Kummissjoni (fil-Komunikazzjonijiet annwali tagħha ta' bejn l-2015 u l-2019, u fid-dokument tal-konklużjonijiet tagħha tal-2018), il-Kunsill (fir-rakkomandazzjoni tiegħu tal-2013 u fil-konklużjonijiet tal-2016) u l-Kunsill tal-Ewropa rrikonoxxew l-antiżingariżmu bħala ostaklu għall-inklużjoni, u għalhekk l-importanza li jiġi indirizzat. Il-Kummissjoni tuża l-ortografija proposta mill-Alleanza kontra l-antiżingariżmu, filwaqt li taċċetta li termini differenti jistgħu jkunu xierqa f'kuntesti nazzjonali differenti.

5 COM(2011) 173 final.

6 Rappreżentanti nazzjonali maħtura biex jaġixxu bħala punt ta' kuntatt għall-istrateġija nazzjonali dwar ir-Rom mal-awtorità biex jikkoordinaw l-iżvilupp u l-implimentazzjoni tagħha fil-livell nazzjonali. Wara l-adozzjoni tal-qafas tal-UE, huma nħatru fl-Istati Membri kollha, ħlief f'Malta li ma għandhiex komunità Rom.

implimentazzjoni tal-istrateġiji nazzjonali tagħhom[7]. Ir-reġjun tal-Punent tal-Balkani allinja volontarjament mal-qafas tal-UE għal strateġiji nazzjonali għall-integrazzjoni tar-Rom sal-2020.

Dawn iż-żewġ strumenti kienu importanti[8] biex l-inklużjoni tar-Rom titpoġġa fuq quddiem fl-aġendi tal-UE u dawk nazzjonali u biex jiġu mobilizzati l-istrumenti ta' politika, legali u ta' finanzjament tal-UE. Madankollu, il-p**rogress kumplessiv fl-integrazzjoni tar-Rom kien limitat** matul dawn l-aħħar 10 sena, anki jekk hemm differenzi sinifikanti bejn l-oqsma ta' politika u l-pajjiżi[9]. L-edukazzjoni hija l-qasam li l-aktar għamel progress, b'mod partikolari billi tnaqqas it-tluq bikri mill-iskola u ttejbet il-parteċipazzjoni fl-edukazzjoni bikrija tat-tfal u l-edukazzjoni obbligatorja. Madankollu, żdiedu l-każijiet ta' segregazzjoni tal-istudenti Rom fl-edukazzjoni[10]. Ir-riskju tal-faqar u l-perċezzjoni personali tal-istat tas-saħħa tjiebu iżda l-kopertura medika għadha limitata. L-aċċess għall-impjiegi ma tjiebx u s-sehem taż-żgħażagħ Rom li mhumiex fl-impjieg, fl-edukazzjoni jew fit-taħriġ saħansitra żdied. Speċjalment minħabba akkomodazzjoni inadegwata u segregata, is-sitwazzjoni tal-akkomodazzjoni għadha diffiċli. Hemm evidenza ta' xi tnaqqis fl-esperjenzi ta' diskriminazzjoni fost ir-Roma u ta' aċċettazzjoni akbar tar-Roma mill-popolazzjoni ġenerali. Madankollu, l-anti-Żingariżmu, ir-reati ta' mibegħda, it-traffikar tar-Rom, b'mod partikolari n-nisa u t-tfal, għadhom kwistjoni ta' tħassib serju[11].

Il-konklużjoni tal-qafas tal-UE għall-istrateġiji nazzjonali għall-integrazzjoni tar-Rom tipprovdi opportunità biex tiżdied l-azzjoni biex jiġi indirizzat dan in-nuqqas persistenti. Dan huwa aktar u aktar importanti peress li l-pandemija tal-COVID-19 żvelat **l-esponiment estrem tal-komunitajiet tar-Rom esklużi u emarġinati għal impatti negattivi fuq is-saħħa u soċjoekonomiċi**.

Sabiex isir aktar progress b'ħeffa, din il-Komunikazzjoni tistabbilixxi qafas strateġiku ġdid tal-UE dwar ir-Rom, li jippromwovi l-**ugwaljanza** effettiva, l-**inklużjoni** soċjoekonomika u l-**parteċipazzjoni** sinifikanti tar-Rom. Filwaqt li l-Istati Membri jinsabu fuq quddiem nett biex jixprunaw bidla reali għar-Rom, ħaġa li teħtieġ impenn politiku msaħħaħ, l-UE tista' tgħinhom ifasslu approċċ effettiv u tgħammarhom bl-għodod it-tajba. Dan il-qafas strateġiku huwa bbażat fuq is-sejbiet mill-evalwazzjoni tal-qafas preċedenti, konsultazzjonijiet estensivi[12], valutazzjonijiet annwali tal-implimentazzjoni tal-istrateġiji nazzjonali[13] u analiżi tar-raġunijiet għalfejn il-miżuri tal-passat ma tantx kieku effettivi[14]. Dan iwieġeb għat-talbiet tal-Parlament Ewropew, tal-Kunsill u tas-soċjetà ċivili għal inizjattiva tal-UE msaħħa għal wara l-2020[15]. Jirrikonoxxi li mhux ir-Rom kollha huma esklużi soċjalment, iżda kollha jistgħu jesperjenzaw diskriminazzjoni u nuqqas ta' emanċipazzjoni. Il-qafas jieħu approċċ intersezzjonali, sensittiv

---

7 Council Recommendation of 9 December 2013 on effective Roma integration measures in the Member States (ĠU C 378/1, 24.12.2013).

8 Kif muri mill-evalwazzjoni tal-qafas: COM(2018) 785 final, SWD(2018) 480 final.

9 Rapport dwar l-evalwazzjoni tal-qafas tal-UE għall-Istrateġiji Nazzjonali għall-Integrazzjoni tar-Rom sal-2020, COM (2018) 785 final.

10 Skont id-Direttiva tal-Kunsill 2000/43/KE tad-29 ta' Ġunju 2000 li timplimenta l-prinċipju tat-trattament ugwali bejn il-persuni irrispettivament mill-oriġini tar-razza jew l-etniċità (id-"Direttiva dwar l-Ugwaljanza Razzjali"), il-Kummissjoni bdiet proċeduri ta' ksur kontra tliet pajjiżi (CZ, HU u SK) għas-segregazzjoni tat-tfal Rom fl-iskejjel.

11 Rapport dwar l-evalwazzjoni tal-qafas tal-UE għall-Istrateġiji Nazzjonali għall-Integrazzjoni tar-Rom sal-2020, COM (2018) 785 final.

12 Ara l-Anness 1 li jakkumpanjah SWD(2020) 530 final.

13 COM(2019) 406, SWD(2019)320, ir-rapporti annwali kollha.

14 *A meta-evaluation of interventions for Roma inclusion*.

15 Ara il-Parlament Ewropew 2020 2019, il-Kunsill, is-soċjetà ċivili.

għall-kombinazzjoni tal-etniċità ma' aspetti oħra tal-identità u l-modi li bihom tali intersezzjonijiet jikkontribwixxu għal esperjenzi uniċi ta' diskriminazzjoni[16].

Dan il-qafas strateġiku tal-UE dwar ir-Rom jikkontribwixxi wkoll għal diversi inizjattivi oħra. Il-qafas huwa kontribut dirett għall-implimentazzjoni tal-pjan ta' azzjoni tal-UE kontra r-razziżmu, il-pilastru Ewropew tad-drittijiet soċjali[17] u għall-kisba tal-Aġenda 2030 tan-NU u tal-Għanijiet ta' Żvilupp Sostenibbli[18].

Il-kisba tal-ekwità u l-inklużjoni titlob użu akbar u allokazzjoni aħjar tar-riżorsi, u l-**involviment u s-sħubija** tal-komunitajiet tar-Rom, il-livelli kollha tal-gvern, tas-setturi u tal-partijiet ikkonċernati kollha (gvernijiet nazzjonali, istituzzjonijiet tal-UE, organizzazzjonijiet internazzjonali, soċjetà ċivili kif ukoll l-industrija u l-akkademja). Il-kooperazzjoni mill-qrib bejn il-livell Ewropew u dak nazzjonali hija partikolarment kruċjali. Fil-livell tal-UE, dan il-qafas strateġiku jistabbilixxi objettivi u miri komuni ambizzjużi. Fil-livell nazzjonali, il-gvernijiet jenħtieġ li jiżviluppaw oqfsa strateġiċi nazzjonali b'saħħithom tar-Rom biex jieħdu impenji fit-tul u jaħdmu id f'id mal-istituzzjonijiet tal-UE dwar l-ugwaljanza, l-inklużjoni u l-parteċipazzjoni tar-Rom. Kif propost fil-konklużjonijiet tal-Kunsill tal-2016[19], il-Kummissjoni qed tadotta **proposta biex tirrieżamina u tissostitwixxi r-Rakkomandazzjoni tal-Kunsill tal-2013**.

II. OBJETTIVI TAL-UE GĦALL-UGWALJANZA, L-INKLUŻJONI U L-PARTEĊIPAZZJONI TAR-ROM

L-evalwazzjoni tal-qafas attwali u l-konklużjonijiet misluta minnu mill-Parlament Ewropew, mill-Kunsill, u diversi organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili fil-livell tal-Ewropa u nazzjonali[20]

---

16 Skont l-Artikolu 10 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea (TFUE), "fid-definizzjoni u fl-implimentazzjoni tal-politika u l-azzjonijiet tagħha, l-Unjoni għandha tfittex li tiġġieled kull diskriminazzjoni bbażata fuq is-sess, ir-razza jew l-oriġini etnika, ir-reliġjon jew it-twemmin, id-diżabbiltà, l-età jew l-orjentazzjoni sesswali". L-Istitut Ewropew għall-Ugwaljanza bejn is-Sessi jiddefinixxi "l-intersezzjonalità" bħala "għodda analitika għall-istudju, għall-fehim u għar-rispons għall-modi li bihom is-sess u l-ġeneru jikkoinċidu ma' karatteristiċi personali/identitajiet oħra, u kif dawn l-intersezzjonijiet jikkontribwixxu għal esperjenzi uniċi ta' diskriminazzjoni". Din id-definizzjoni tapplika b'mod ugwali għal kull forma ta' diskriminazzjoni.

17 Il-Prinċipji 1 (edukazzjoni ta' kwalità u inklużiva), 3 (opportunitajiet indaqs) u 20 (aċċess għal servizzi essenzjali) huma partikolarment importanti għar-Rom u jiggwidaw l-użu tal-fondi tal-UE kemm għal miżuri mmirati kif ukoll għal dawk mainstream.

18 L-ambizzjoni tal-Aġenda li "ħadd ma jitħalla jibqa' lura", hemm ambitu konsiderevoli biex titjieb is-sitwazzjoni tar-Rom fl-Ewropa. Billi tindirizza s-sitwazzjoni tar-Rom, l-UE tista' toqrob lejn il-kisba tal-għanijiet ta' żvilupp sostenibbli (SDG). SDGs 1-2 (it-tnaqqis tal-faqar u tal-ġuħ), 3-4 (l-appoġġ għas-saħħa u l-benesseri u edukazzjoni ta' kwalità għal kulħadd), 6–7 (l-aċċess għal ilma tax-xorb sigur u nadif u s-sanità, u enerġija bi prezz raġonevoli u nadifa), 10–11 (it-tnaqqis tal-inugwaljanza fil-pajjiżi u fost il-pajjiżi, u bliet u komunitajiet inklużivi u sostenibbli) u 16 (soċjetajiet inklużivi, aċċess għall-ġustizzja għal kulħadd u istituzzjonijiet effettivi, responsabbli u inklużivi) huma punti ta' dħul partikolarment importanti.

19 Il-konklużjonijiet tal-Kunsill tal-2016 talbu lill-Kummissjoni biex tipproponi inizjattiva għal wara l-2020, u tinkludi fiha proposta għal reviżjoni tar-Rakkomandazzjoni tal-Kunsill tal-2013 *L-aċċellerar tal-proċess ta' integrazzjoni tar-Rom*.

20 Riżoluzzjoni tal-Parlament Ewropew tal-17 ta' Settembru 2020 dwar l-implimentazzjoni tal-Istrateġiji Nazzjonali għall-Integrazzjoni tar-Rom: nikkumbattu l-attitudnijiet negattivi fil-konfront ta' persuni ta' oriġini Romani fl-Ewropa (P9_TA (2020) 0229); Ir-Riżoluzzjoni tal-Parlament Ewropew tat-12 ta' Frar 2019 dwar il-ħtieġa li jissaħħaħ il-Qafas Strateġiku tal-UE għall-Istrateġiji Nazzjonali għall-Inklużjoni tar-Rom wara l-2020 u li tiġi intensifikata l-ġlieda kontra l-antiżingariżmu (P8_TA(2019)0075) Konklużjoni tal-Kunsill EPSCO tal-24 ta' Ottubru 2019 dwar l-Ekonomija tal-Benesseri (13432/19), li tistieden lill-Kummissjoni *ġġedded* l-impenn dwar l-inklużjoni tar-Rom. Barra minn hekk, fil-Konferenza ta' Livell Għoli dwar il-Qafas tal-UE għall-Istrateġiji Nazzjonali għall-Integrazzjoni tar-Rom li saret f'Bukarest fl-4 u l-5 ta' Marzu 2019, il-parteċipanti appellaw lill-Kummissjoni biex tipproponi qafas tal-UE ġdid u ambizzjuż għal wara l-2020, u lill-Istati Membri

juru l-ħtieġa li jiġġedded u jiżdied l-impenn għall-ugwaljanza, l-inklużjoni u l-parteċipazzjoni tar-Rom kemm fil-livell Ewropew kif ukoll f'dak nazzjonali. Huwa meħtieġ impenn imsaħħaħ biex tiġi indirizzata d-diskriminazzjoni persistenti, inkluż l-anti-Żingariżmu, u biex titjieb l-inklużjoni tar-Rom fl-edukazzjoni, fl-impjiegi, fis-saħħa u fl-akkomodazzjoni[21]. Il-persuni Rom għandhom ikunu involuti mit-tfassil sal-implimentazzjoni tal-miżuri. Fl-istess ħin, l-azzjoni jenħtieġ li tirrikonoxxi d-diversità u l-ħtiġijiet ta' gruppi speċifiċi fi ħdan il-popolazzjoni Rom.

Il-Kummissjoni għalhekk qed tistabbilixxi **seba' objettivi** fil-livell tal-UE għall-perjodu sal-2030. Tlieta minn dawn l-objettivi huma orizzontali fl-oqsma tal-ugwaljanza, tal-inklużjoni u tal-parteċipazzjoni. L-erbgħa l-oħra huma objettivi settorjali fl-oqsma tal-edukazzjoni, tal-impjiegi, tal-akkomodazzjoni u tas-saħħa. Sabiex dawn l-objettivi jiġu implimentati b'mod effettiv, jeħtieġ li jkun jista' jiġi mkejjel il-progress. Għal din ir-raġuni, u għall-ewwel darba, il-Kummissjoni qed tipproponi **miri ewlenin** kwantitattivi tal-UE biex timmonitorja l-kisba ta' dawn l-objettivi. Għalkemm dawn il-miri jeħtieġu li jsir progress minimu sal-2030, **l-għan fit-tul jibqa' li tiġi żgurata ugwaljanza effettiva u li jitnaqqas id-distakk bejn ir-Rom u l-popolazzjoni ġenerali**. Dawn il-miri huma l-frott tal-esperjenza bl-istħarriġ fost il-komunitajiet tar-Rom u jirriżultaw minn konsultazzjoni fil-fond li tinvolvi l-Aġenzija tal-UE għad-Drittijiet Fundamentali (FRA), l-Istati Membri kif ukoll ir-Rom u s-soċjetà ċivili favur ir-Rom[22]. Iċ-ċarts ta' hawn taħt jistabbilixxu s-seba' objettivi, il-miri fil-livell tal-UE, il-progress li jrid isir u s-sitwazzjoni attwali[23].

---

u lill-pajjiżi tat-tkabbir biex iżidu l-impenji tagħhom għall-integrazzjoni tar-Rom. Informazzjoni mill-Presidenza (7003/19, 14.3.2019).

21 Dwar il-ħtieġa għal enfasi aktar ċara fuq il-ġlieda kontra l-antiżingariżmu u d-diskriminazzjoni fil-qafas tal-UE għal wara l-2020, ara r-rakkomandazzjonijiet tal-esperti żviluppati wara l-Konferenza "Kif għandu jiġi indirizzat l-antiżingariżmu f'Qafas tar-Rom tal-UE għal wara l-2020?" (Vjenna, 27.11.2018).

22 Ara l-SWD(2020) 530 final ta' akkumpanjament.

23 Għal aktar informazzjoni dwar it-tikketti indikaturi, u s-sorsi tad-*data*, ara l-Anness 2 u r-rapport dwar il-*Monitoring framework for a post-2020 EU initiative on Roma equality, inclusion and participation* mill-grupp ta' ħidma dwar l-indikaturi u r-rappurtar tar-Rom (ikkoordinat mill-Aġenzija tal-UE għad-Drittijiet Fundamentali (FRA), u li jinvolvi punti ta' kuntatt nazzjonali tar-Rom, uffiċċji nazzjonali tal-istatistika u l-Kummissjoni).

L-IŻGURAR TA' UGWALJANZA, INKLUŻJONI U PARTEĊIPAZZJONI EFFETTIVI
OBJETTIVI U MIRI ORIZZONTALI SAL-2030

Aħmar: Mira fil-livell tal-UE dwar il-progress minimu li jrid isir sal-2030

Aħdar: progress minimu li jrid isir għar-Rom sal-2030

Blu: l-aħħar data disponibbli li fuqha se jitkejjel il-progress

1. Il-ġlieda kontra l-antiżingariżmu u d-diskriminazzjoni u l-prevenzjoni tagħhom

Jitnaqqas mill-inqas bin-nofs il-proporzjon tar-Rom li jesperjenzaw diskriminazzjoni

- jiġi żgurat li sal-2030 inqas minn 13 % tar-Rom jesperjenzaw diskriminazzjoni
- *esperjenza ta' diskriminazzjoni tar-Rom: 26 % (l-aħħar 12-il xahar), 41 % (l-aħħar 5 snin)*

Jitnaqqas b'mill-inqas terz il-proporzjon tal-popolazzjoni ġenerali li jħossuhom skomdi li jkollhom ġirien Rom

- jiġi żgurat li sal-2030 inqas minn 30 % iħossuhom skomdi jkollhom ġirien Rom
- proporzjon *tal-popolazzjoni ġenerali li jħossuhom skomdi meta jkollha ġirien Rom: 46 %*

2. Jitnaqqsu l-faqar u l-esklużjoni soċjali biex jispiċċa d-distakk soċjoekonomiku bejn ir-Rom u l-popolazzjoni ġenerali

Jitnaqqas mill-inqas bin-nofs id-distakk tal-faqar bejn ir-Rom u l-popolazzjoni ġenerali

- jiġi żgurat li sal-2030 il-maġġoranza tar-Rom joħorġu mill-faqar
- *rata ta' "f'riskju ta' faqar": Rom 80 %; popolazzjoni ġenerali 16,8 % (distakk ta' 63,2 pps)*

Jitnaqqas mill-inqas bin-nofs id-distakk tal-faqar bejn it-tfal Rom u tfal oħrajn

- jiġi żgurat li sal-2030 il-maġġoranza tat-tfal Rom jaħarbu mill-faqar
- tfal Rom: 85 %; tfal *b'mod ġenerali: 19,6 % (distakk: 65,4 pps)*

3. Tiġi promossa l-parteċipazzjoni permezz tal-emanċipazzjoni, il-kooperazzjoni u l-fiduċja

Li tingħata kapaċità lil, u jiġu involuti, mill-inqas 90 NGO f'monitoraġġ ikkoordinat mal-UE kollha mis-soċjetà ċivili tar-Rom

- *NGOs involuti fil-proġett ta' Monitoraġġ Ċivili tar-Rom: 85*

Tiġi żgurata l-parteċipazzjoni tal-NGOs tar-Rom bħala membri sħaħ fil-kumitati nazzjonali ta' monitoraġġ għall-programmi kollha li jindirizzaw il-bżonnijiet tal-komunitajiet tar-Rom

Jiġi rduppjat il-proporzjon tar-Rom li jagħmlu rapport meta jesperjenzaw diskriminazzjoni

- jiġi żgurat li sal-2030 mill-inqas 30 % tal-vittmi Rom jirrappurtaw id-diskriminazzjoni
- *proporzjon li rrappurtaw l-aħħar inċident ta' diskriminazzjoni li esperjenzaw (fi kwalunkwe qasam) fl-aħħar 5 snin: 16 %*

Titħeġġeġ il-parteċipazzjoni tar-Rom fil-ħajja politika fil-livelli lokali, reġjonali, nazzjonali u tal-UE

(fl-Istati Membri b'popolazzjoni Rom sinifikanti)

- jiġi żgurat li jirreġistraw bħala votanti, li jivvutaw, li jikkontestaw bħala kandidati

OBJETTIVI TA' SETTORJALI

4. Jiżdied l-aċċess effettiv ugwali għal edukazzjoni ġenerali inklużiva ta' kwalità

Jitnaqqas mill-inqas bin-nofs id-distakk fil-parteċipazzjoni fl-edukazzjoni bikrija u fl-indukrar tat-tfal

- jiġi żgurat li sal-2030 mill-inqas 70 % tat-tfal Rom ikun qed jipparteċipaw fl-iskola preprimarja
- *parteċipazzjoni fl-edukazzjoni bikrija u l-indukrar tat-tfal*

Jitnaqqas b'mill-inqas terz id-distakk fit-tlestija tal-edukazzjoni sekondarja tat-tieni livell

- jiġi żgurat li sal-2030 il-maġġoranza taż-żgħażagħ Rom ilestu mill-inqas l-edukazzjoni sekondarja tat-tieni livell
- *lestew l-edukazzjoni sekondarja tat-tieni livell jew iktar:*

Ħidma lejn l-eliminazzjoni tas-segregazzjoni billi jitnaqqas mill-inqas bin-nofs il-proporzjon tat-tfal Rom li jattendu skejjel tal-primarja segregati (fi Stati Membri b'popolazzjoni Rom sinifikanti)

- jiġi żgurat li sal-2030 inqas minn wieħed minn kull ħamest itfal Rom jattendu skejjel fejn il-biċċa l-kbira jew it-tfal kollha huma tfal Rom
- *Tfal Rom li jattendu skejjel fejn il-biċċa l-kbira jew it-tfal kollha huma Rom: 44 %*

5. Jiżdied l-aċċess effettiv għal impjieg ta' kwalità u sostenibbli;

Jitnaqqas mill-inqas bin-nofs id-distakk fl-impjieg

- jiġi żgurat li sal-2030 mill-inqas 60 % tar-Rom ikollhom xogħol bi ħlas
- *xogħol bi ħlas: Rom 43 %; popolazzjoni*

Titnaqqas mill-inqas bin-nofs id-differenza bejn il-ġeneri fl-impjiegi għar-Rom

- jiġi żgurat li sal-2030 mill-inqas 45 % tan-nisa Rom ikollhom xogħol bi ħlas
- *differenza bejn il-ġeneri fl-impjiegi — Rom: 27 pps (nisa: 29 %, irġiel:*

Jitnaqqas mill-inqas bin-nofs id-distakk fir-rata tan-NEET

- jiġi żgurat li sal-2030 inqas minn wieħed minn kull tliet żgħażagħ Rom ma jkunx f'edukazzjoni, impjieg jew taħriġ

6. Tittejjeb is-saħħa tar-Rom u jiżdied l-aċċess effettiv għal servizzi tal-kura tas-saħħa u

Jitnaqqas mill-inqas bin-nofs id-distakk fl-istennija tal-għomor

- jiġi żgurat li sal-2030 in-nisa u l-irġiel tar-Rom jgħixu 5 snin iktar
- *id-distakk fl-istennija tal-għomor mat-twelid (il-popolazzjoni ġenerali vs ir-Rom): nisa Rom 10,4 snin; irġiel*

7. Jiżdied l-aċċess effettiv ugwali għal akkomodazzjoni adegwata desegregata u għas-se

Jitnaqqas mill-inqas b'terz id-distakk fil-privazzjoni tal-akkomodazzjoni

- jiġi żgurat li sal-2030 il-maġġoranza tar-Rom ma jiffaċċjawx privazzjoni tal-akkomodazzjoni
- *privazzjoni tal-akkomodazzjoni: Rom 61 %; popolazzjoni*

Jitnaqqas mill-inqas bin-nofs id-distakk fir-rata ta' affollament eċċessiv

- jiġi żgurat li sal-2030 il-maġġoranza tar-Rom ma jibqgħux jgħixu fi djar affollati b'mod eċċessiv
- *affollament eċċessiv: Rom 78 %; popolazzjoni*

Jiġi żgurat li mill-inqas 95 % tar-Rom ikollhom aċċess għall-ilma tal-vit

aċċess għall-ilma tal-vit fid-dar: Rom 70 %, popolazzjoni ġenerali: 97,7 %.

Indikaturi oħra qed jiġu esplorati.[24]

[24] Indikaturi oħra qed jiġu esplorati mill-grupp ta' ħidma dwar l-indikaturi tar-Rom u r-rappurtar huwa kkoordinat mill-FRA. Dawn jirrigwardaw pereżempju l-privazzjoni materjali u soċjali, l-aċċess għas-servizzi tas-saħħa u soċjali, is-segregazzjoni tal-akkomodazzjoni.

III. AZZJONI NAZZJONALI MĠEDDA U MSAĦĦA GĦALL-UGWALJANZA, L-INKLUŻJONI U L-PARTEĊIPAZZJONI

L-ilħuq tal-objettivi ta' dan il-qafas strateġiku jeħtieġ azzjoni kemm fil-livell tal-UE kif ukoll f'dak nazzjonali. Dan l-approċċ komplementari huwa l-uniku mod kif tiġi mbuttata bidla fil-prattika. L-Istati Membri għandhom il-kompetenzi ewlenin fl-oqsma koperti minn dan il-qafas u huwa meħtieġ approċċ strutturat. Filwaqt li s-sitwazzjoni tar-Rom tvarja minn pajjiż għal ieħor, hemm bżonn li jiżdiedu l-impenn u l-akkontabilità fil-livell nazzjonali biex ikun hemm bidla reali fil-ħajja ta' kuljum tar-Rom. Dan jinkludi l-involviment tas-soċjetà ċivili u tal-partijiet ikkonċernati rilevanti kollha fit-tħejjija tal-oqfsa strateġiċi nazzjonali tar-Rom.

Immexxu 'l quddiem l-azzjoni nazzjonali permezz ta' oqfsa strateġiċi nazzjonali tar-Rom

L-Istati Membri huma mistiedna jiżviluppaw, jadottaw u jimplimentaw oqfsa strateġiċi nazzjonali tar-Rom inkluż:

- karatteristiċi komuni
- impenji minimi li jenħtieġ li japplikaw għal kulħadd
- impenji addizzjonali possibbli skont il-kuntest nazzjonali
- impenji aktar ambizzjużi għall-Istati Membri b'popolazzjonijiet kbar ta' Rom

Il-proposti għal dawn l-elementi huma stabbiliti hawn taħt. Fejn possibbli, jenħtieġ li jiġu stabbiliti miri nazzjonali speċifiċi. Il-Kummissjoni se tgħin lil dan il-proċess bil-gwida kollha meħtieġa. Il-Kummissjoni se tappoġġa wkoll
il-miżuri nazzjonali inkluż permezz tal-infurzar tal-leġiżlazzjoni dwar l-ugwaljanza, billi tintegra l-ugwaljanza, l-inklużjoni u l-parteċipazzjoni tar-Rom fl-inizjattivi ta' politika tal-UE, timmobilizza fondi tal-UE għar-Rom u tiġġieled l-anti-Żingariżmu.

L-Istati Membri huma mistiedna jlestu l-iżvilupp ta' dawn l-oqfsa nazzjonali sa Settembru 2021, u jaqsmuhom mal-Kummissjoni.

Flimkien ma' din il-Komunikazzjoni, il-Kummissjoni qed tadotta proposta għal **Rakkomandazzjoni tal-Kunsill** dwar l-ugwaljanza, l-inklużjoni u l-parteċipazzjoni tar-Rom, li tistabbilixxi lista ta' miżuri speċifiċi li jridu jittieħdu mill-Istati Membri sabiex jinkisbu l-objettivi tal-UE. Għalhekk, dawn it-tnejn huma komplementari. Ir-Rakkomandazzjoni proposta tiggwida wkoll il-bini tal-kapaċità tal-partijiet ikkonċernati u s-sħubijiet bejniethom, inklużi l-punti ta' kuntatt nazzjonali tar-Rom, il-korpi tal-ugwaljanza, is-soċjetà ċivili u l-atturi reġjonali u lokali. Barra minn hekk, tipprovdi gwida biex jiġi żgurat użu aħjar tal-fondi tal-UE u nazzjonali, kif ukoll monitoraġġ, rappurtar u evalwazzjoni nazzjonali effettivi tal-oqfsa strateġiċi nazzjonali tar-Rom.

III.1. Gwida għal azzjoni nazzjonali li ssegwi approċċ komuni iżda differenzjat

Sabiex tgħin lill-Istati Membri jiżviluppaw oqfsa strateġiċi nazzjonali sinifikanti u effettivi għar-Rom, il-Kummissjoni tipproponi sensiela ta' karatteristiċi komuni, kif ukoll impenji minimi għall-oqfsa strateġiċi nazzjonali kollha tar-Rom. Barra minn hekk, peress li l-proporzjon tar-Rom, kif ukoll il-kuntesti nazzjonali tagħhom, ivarjaw b'mod konsiderevoli minn Stat Membru għall-ieħor, il-Kummissjoni qed tipproponi impenji addizzjonali u aktar immirati. Dan jirrikonoxxi d-diversità tas-sitwazzjonijiet fl-Istati Membri u jippermetti approċċ komuni iżda differenzjat.

L-ewwel nett, il-Kummissjoni tipproponi li **l-oqfsa strateġiċi nazzjonali kollha tar-Rom ikollhom il-karatteristiċi komuni li ġejjin**:

- ✔ *Isaħħu l-fokus fuq l-ugwaljanza biex jiġi kkomplementat l-approċċ tal-inklużjoni:* Jindirizzaw l-erba' oqsma ta' politika (l-edukazzjoni, l-impjiegi, il-kura tas-saħħa u l-akkomodazzjoni) permezz ta' approċċ integrat li jibqa' kruċjali għall-inklużjoni tar-Rom, iżda hemm ukoll bżonn ta' fokus ċar fuq l-ugwaljanza. B'mod partikolari, il-ġlieda kontra d-diskriminazzjoni u l-anti-Żingariżmu jenħtieġ li tkun objettiv ewlieni u prijorità trasversali f'kull qasam ta' politika u tikkomplementa l-approċċ tal-inklużjoni. Dan il-fokus konġunt jenħtieġ jiżgura li r-Rom ikollhom aċċess effettiv għall-ġustizzja ekonomika u soċjali u opportunitajiet indaqs.
- ✔ *Jippromwovu l-parteċipazzjoni permezz tal-emanċipazzjoni, il-kooperazzjoni u l-fiduċja.* Il-parteċipazzjoni sinifikanti tar-Rom trid tkun żgurata fl-istadji kollha tat-tfassil tal-politika. Jenħtieġ li l-impenn politiku, ekonomiku u kulturali tar-Rom jiġi promoss b'sens ta' appartenenza bħala membri sħaħ tas-soċjetà. L-emanċipazzjoni u l-bini tal-kapaċità tar-Rom, tas-soċjetà ċivili u tal-awtoritajiet pubbliċi jridu jiġu żgurati, billi jinbnew kooperazzjoni u fiduċja bejn il-partijiet ikkonċernati u bejn il-komunitajiet Rom u dawk li mhumiex Rom.
- ✔ *Tiġi riflessa d-diversità fost ir-Rom:* Jenħtieġ li l-Istati Membri jiżguraw li l-oqfsa strateġiċi tagħhom ikopru lir-Rom kollha fit-territorju tagħhom u jirriflettu l-ħtiġijiet ta' gruppi diversi permezz ta' approċċ intersezzjonali. Jenħtieġ li dawn iżommu f'moħħhom kif aspetti differenti ta' identità jistgħu jingħaqdu biex jaggravaw id-diskriminazzjoni. Jenħtieġ li jistabbilixxu miri kwalitattivi u/jew kwantitattivi biex jiżguraw li tkun riflessa d-diversità f'termini ta' età, ġeneru, orjentazzjoni sesswali, mobbiltà u karatteristiċi personali oħra.
- ✔ *L-ikkombinar tal-integrazzjoni u tal-immirar espliċitu, iżda mhux esklużiv għar-Rom:*[25] L-oqfsa strateġiċi nazzjonali kollha tar-Rom jenħtieġ li jikkombinaw il-mainstreaming u l-immirar espliċitu iżda mhux esklużiv, ħalli jiżguraw li s-servizzi mainstream ikunu inklużivi u jipprovdu appoġġ immirat addizzjonali biex jippromwovu aċċess effettiv ugwali għar-Rom għad-drittijiet u s-servizzi. Dawn jenħtieġ li jservu bħala strumenti ta' ppjanar għall-użu tal-fondi nazzjonali u tal-UE għal azzjoni mmirata lejn ir-Rom u riforma għal mainstream inklużiv.
- ✔ *Jittejjeb l-iffissar tal-miri, il-ġbir tad-data, il-monitoraġġ u r-rappurtar:* Il-ħidma lejn il-kisba tal-miri ewlenin fil-livell tal-UE u l-miri nazzjonali kwantitattivi u/jew kwalitattivi korrispondenti tista' twassal għal progress reali lejn l-ugwaljanza, l-inklużjoni u l-parteċipazzjoni tar-Rom. Id-*data* għandha tinġabar regolarment biex tiddaħħal fir-rappurtar u l-monitoraġġ, ittejjeb it-trasparenza u l-akkontabilità, u tippromwovi t-trasferiment tal-politika u t-tagħlim[26].

It-tieni, l-operazzjonalizzazzjoni tal-karatteristiċi komuni, filwaqt li tibni fuq l-esperjenzi bil-qafas attwali u wara konsultazzjonijiet mifruxa[27] mwettqa matul l-aħħar sentejn, il-Kummissjoni

[25] Ara l-prinċipji bażiċi komuni. Il-Prinċipju 2 (immirar espliċitu iżda mhux esklużiv) *"dan jimplika li filwaqt li l-poplu Roma jkun il-pubbliku destinatarju ma jeskludix nies oħra li qegħdin f'ċirkostanzi soċjoekonomiċi simili"*. Il-Prinċipju 4 (il-mira għall-mainstreaming) jirreferi għall-għan *"li jinserixxu lir-Rom fis-soċjetà ġenerali (istituzzjonijiet edukattivi ġenerali, impjiegi ġenerali, djar ġenerali). Fejn għadhom jeżistu edukazzjoni jew djar parzjalment jew interament segregati, il-politiki dwar l-inklużjoni tar-Rom għandhom jimmiraw li jingħeleb dan il-wirt. Għandu jiġi evitat l-iżvilupp ta' swieq ta' xogħol artifiċjali u separati 'Rom'"*.

[26] Għal approċċ ibbażat fuq id-drittijiet tal-bniedem għall-ġbir tad-*data*, l-awtoritajiet nazzjonali huma mħeġġa jikkonsultaw il-*European handbook on equality data* (reviżjoni tal-2016), *Guidelines on improving the collection and use of equality data* (2018) u *Data collection in the field of ethnicity* (2017). L-Istati Membri huma mħeġġa jallokaw ir-riżorsi meħtieġa għal dan il-ġbir ta' *data* u jieħdu vantaġġ mill-għajnuna tal-FRA biex isaħħu l-kapaċitajiet tagħhom għal dan l-iskop.

[27] Ara l-SWD(2020) 530 final ta' akkumpanjament.

tistieden lill-Istati Membri kollha biex **jinkludu fl-oqfsa strateġiċi nazzjonali tagħhom tar-Rom, bħala minimu, l-impenji li ġejjin**:

Il-**qafas strateġiku nazzjonali** jenħtieġ li jistabbilixxi:

a) xenarji bażi u miri nazzjonali lejn l-objettivi tal-UE u miri bbażati fuq valutazzjoni komprensiva tal-ħtiġijiet;
b) miri u miżuri għal gruppi speċifiċi (tfal, nisa, żgħażagħ, anzjani Rom jew dawk b'diżabilità, ċittadini mobbli tal-UE, ċittadini mhux tal-UE, Rom apolidi) biex jirriflettu d-diversità fost ir-Rom, inklużi miżuri sensittivi għall-ġeneri u miżuri sensittivi għat-tfal/għall-etajiet;
c) miżuri biex jiġu indirizzati l-anti-Żingariżmu u d-diskriminazzjoni (eż. permezz ta' pjanijiet ta' azzjoni nazzjonali kontra r-razziżmu);
d) miżuri biex tiġi żgurata l-inklużjoni soċjoekonomika tar-Rom marġinalizzati, b'mod partikolari fl-oqsma tal-edukazzjoni, l-impjiegi, is-saħħa u l-akkomodazzjoni;
e) taħlita ta' miżuri mmirati u mainstream li jqisu l-isfidi lokali speċifiċi u jindirizzaw b'mod espliċitu l-ostakli li jċaħħdu lir-Rom minn aċċess ugwali għall-politiki mainstream[28];
f) baġit apposta għall-implimentazzjoni u l-monitoraġġ[29] li jagħmel użu sħiħ mill-innovazzjoni soċjali u l-kapital privat;
g) mekkaniżmi għar-rappurtar, il-monitoraġġ u l-evalwazzjoni tal-progress lejn il-miri stabbiliti;
h) sistema ta' konsultazzjoni u kooperazzjoni, rilevanti għall-politika, mar-Rom u mas-soċjetà ċivili favur ir-Rom, ma' ministeri settorjali, ma' korpi tal-ugwaljanza, ma' istituzzjonijiet nazzjonali oħra tad-drittijiet tal-bniedem u ma' partijiet ikkonċernati oħra; kif ukoll
i) il-bini tal-kapaċità biex tiġi promossa l-parteċipazzjoni attiva tas-soċjetà ċivili fl-istadji kollha tat-tfassil tal-politika u jiġi żgurat l-involviment tagħha fil-proċessi tal-pjattaforma nazzjonali u tal-UE[30].

Il-**Punti ta' Kuntatt Nazzjonali għar-Rom (NRCP)** jenħtieġ:

a) jingħataw mandat, riżorsi suffiċjenti u persunal biex jiżgura koordinazzjoni u monitoraġġ kontinwi; kif ukoll
b) jippreżentaw rapport regolari dwar il-progress u jipparteċipaw f'attivitajiet ewlenin tan-network NRCP ġestit mill-Kummissjoni[31].

It-tielet, minbarra dawn il-karatteristiċi komuni u l-impenji minimi, sforzi nazzjonali addizzjonali , **skont il-kuntesti nazzjonali speċifiċi**, jistgħu jkunu importanti. L-isfidi fl-ugwaljanza, l-inklużjoni u l-parteċipazzjoni tar-Rom ivarjaw skont id-daqs tal-popolazzjoni Rom u s-sehem tagħhom mill-popolazzjoni kumplessiva, kif ukoll skont il-kuntest ekonomiku usa' u l-wirt tal-esklużjoni u d-diskriminazzjoni. Ivarjaw ukoll skont fejn u kif jgħixu r-Rom (żoni

---

[28] Il-prinċipji bażiċi komuni għall-inklużjoni tar-Rom jipprovdu qafas għat-tfassil u l-implimentazzjoni b'suċċess ta' azzjonijiet li jappoġġaw l-inklużjoni tar-Rom. Il-prinċipji 2 u 4 jittrattaw l-ikkombinar ta' miżuri mmirati u mainstream.

[29] L-Istati Membri li jipprogrammaw objettiv speċifiku tal-FSE+ dwar il-promozzjoni tal-integrazzjoni soċjoekonomika ta' komunitajiet marġinalizzati bħar-Rom iridu jissodisfaw ir-rekwiżiti kollha fl-Anness IV tal-proposta tal-Kummissjoni għar-Regolament dwar Dispożizzjonijiet Komuni 2021–2027 rigward il-kundizzjoni abilitanti tematika fuq l-oqfsa strateġiċi nazzjonali tar-Rom. Diversi strumenti oħra ta' finanzjament tal-UE, bħall-fondi tal-politika ta' koeżjoni jistgħu jintużaw għall-ugwaljanza u l-inklużjoni tar-Rom.

[30] Dawn il-pjattaformi jlaqqgħu flimkien partijiet ikkonċernati governattivi u tas-soċjetà ċivili. Għandhom l-għan li jistimulaw il-kooperazzjoni u l-iskambju tal-esperjenza dwar l-inklużjoni b'suċċess tar-Rom.

[31] Diġà fil-perjodu 2011–2020, inħoloq netwerk ta' Punti ta' Kuntatt Nazzjonali għar-Rom, li jippermetti l-iskambju tal-informazzjoni u tal-esperjenza fost l-Istati Membri fil-livell Ewropew.

rurali, urbani, mobbli, segregati) u aspetti speċifiċi bħall-mobbiltà transnazzjonali, il-migrazzjoni jew kwistjonijiet assoċjati mad-dokumentazzjoni ċivika. Dawn l-isfidi differenti jistgħu jiġu riflessi fl-oqfsa strateġiċi nazzjonali tar-Rom, b'objettivi, livelli ta' investiment u tipi ta' soluzzjonijiet ta' politika differenzjati. Skont il-kuntest nazzjonali (bħall-għażliet għall-ġbir tad-*data*, l-użu ta' fondi tal-UE mmirati jew mainstream, id-daqs relattiv u l-ħtiġijiet speċifiċi tal-popolazzjoni Rom tagħhom), il-Kummissjoni tistieden lill-**Istati Membri jagħmlu impenji addizzjonali** kif ġej:

Il-**qafas strateġiku nazzjonali** jenħtieġ li jistabbilixxi wkoll:

a) miri kwantitattivi u kwalitattivi nazzjonali għas-seba' objettivi kollha tal-UE (skont id-disponibbiltà tad-*data*);
b) kif il-fondi u l-istrumenti finanzjarji tal-UE u dawk nazzjonali se jiġu investiti għar-Rom; kif ukoll
c) kif ir-riformi istituzzjonali jew amministrattivi se jikkontribwixxu għall-ugwaljanza u l-inklużjoni.

Il-**Punti ta' Kuntatt Nazzjonali għar-Rom (NRCP)** jenħtieġ li jwettqu wkoll evalwazzjoni u rieżami ta' nofs it-terminu tal-qafas strateġiku nazzjonali.

Ir-Raba'meta r-Rom jgħoddu għal proporzjon sinifikanti tal-popolazzjoni (jiġfieri ogħla sew minn 1 %)[32], il-promozzjoni tal-ugwaljanza u tal-inklużjoni tagħhom mhijiex biss importanti f'dak li għandu x'jaqsam mad-drittijiet fundamentali iżda għandha sinifikat ekonomiku ċar. F'pajjiżi bi proporzjon akbar ta' persuni Rom, dan il-grupp jirrappreżenta proporzjon dejjem akbar tal-popolazzjoni fl-età tal-iskola u tal-forza tax-xogħol futura. Il-progress fl-inklużjoni soċjoekonomika għar-Rom għandu l-potenzjal li jżid il-ħaddiema u l-ħiliet fi żminijiet ta' żviluppi demografiċi ħżiena u jnaqqas in-nefqa soċjali. L-investiment f'edukazzjoni aħjar u t-titjib tal-ħiliet ta' forza tax-xogħol li qabel kienet eskluża jistgħu jaffettwaw b'mod pożittiv it-tkabbir tal-produttività. L-iżgurar li l-persuni Rom jistgħu jużaw il-potenzjal tagħhom biex jikkontribwixxu lejn l-ekonomija u lejn is-soċjetà b'mod ġenerali se jwassal għal eżiti soċjali u ekonomiċi aħjar għal kulħadd.

Dan jiġġustifika l-ħtieġa għal impenji aktar intensivi u l-appoġġ tal-UE, b'mod partikolari l-użu tal-fondi tal-UE kemm għal azzjoni mmirata kif ukoll għal riformi mainstream inklużivi. F'dan ir-rigward, l-Istati Membri b'popolazzjoni Rom sinifikanti huma mistiedna jagħmlu użu sħiħ mill-objettiv speċifiku propost tal-FSE+ dwar il-promozzjoni tal-integrazzjoni soċjoekonomika tal-komunitajiet marġinalizzati bħar-Rom. Huma mħeġġa wkoll jagħmlu aktar biex jiżguraw li l-finanzjament disponibbli jilħaq lir-Rom b'mod effettiv. Dan jirrikjedi wkoll il-ġbir ta' *data* diżaggregata skont l-etniċità u s-sess biex jiġu appoġġati t-tfassil, il-monitoraġġ u r-rieżami tal-politika.

Għalhekk minbarra l-impenji minimi u dawk li jirriżultaw mill-kuntest nazzjonali, il-Kummissjoni tistieden lill-**Istati Membri b'popolazzjonijiet Rom sinifikanti biex jinkludu fil-qafas strateġiku nazzjonali tagħhom tar-Rom impenji aktar ambizzjużi**, li skonthom :

Il-**qafas strateġiku nazzjonali** jenħtieġ ukoll:

a) jippreżenta pjan jew sett ta' miżuri għall-prevenzjoni tal-anti-Żingariżmu u tad-diskriminazzjoni u għall-ġlieda kontrihom, tas-segregazzjoni fl-edukazzjoni u fl-akkomodazzjoni, u tal-preġudizzji u tal-isterjotipi kontra r-Rom (inkluż online);
b) ipoġġi fil-mainstream l-ugwaljanza u l-inklużjoni tar-Rom fil-livelli reġjonali u lokali;

[32] Erba' pajjiżi tal-UE jospitaw popolazzjonijiet kbar tar-Rom (il-Bulgarija: 9,94%, ir-Rumanija: 9,02%, is-Slovakkja: 8,63%, l-Ungerija: 7,49%). Iċ-Ċekja għandha popolazzjoni Rom iżgħar (1,90 %), l-istess bħall-Greċja (1,63 %) u Spanja (1,55 %). Ara L-istimi tal-Kunsill tal-Ewropa tal-2012..

kif ukoll

c) jistabbilixxi kif il-fondi u l-istrumenti finanzjarji tal-UE u dawk nazzjonali se jiġu investiti għal riforma ta' politika mainstream inklużiva u azzjoni mmirata.

Ir-rwol tal-**NRCP jenħtieġ li jissaħħaħ,** sabiex ikun jista':

a) jistrieħ fuq tim dedikat u mandat istituzzjonali li jiżgura piż politiku, koordinazzjoni transsettorjali u mainstreaming effettivi tal-ugwaljanza u l-inklużjoni tar-Rom fil-livelli reġjonali u lokali;

b) ikun involut (mill-awtoritajiet ta' ġestjoni tal-fondi tal-UE) fil-koordinazzjoni ta' diskussjonijiet transgovernattivi dwar id-distribuzzjoni tal-fondi tal-UE għar-Rom, u fil-monitoraġġ sistematiku tal-użu tagħhom (pereż. permezz ta' kumitati ta 'monitoraġġ, skrinjar tal-impatt tal-inklużjoni tar-Rom);

c) jiżgura konsultazzjoni u djalogu nazzjonali li jemanċipaw lir-Rom (b'mod partikolari liż-żgħażagħ u n-nisa); kif ukoll

d) jiżgura li l-politiki pubbliċi u s-servizzi universali jilħqu lir-Rom b'mod effettiv, inklużi dawk li jgħixu f'żoni rurali remoti (pereż. miżuri ta' emerġenza u ta' terminu medju fi żminijiet ta' kriżi, riforma leġiżlattiva, ippjanar ta' politika dwar l-edukazzjoni, l-impjiegi, il-kura tas-saħħa, l-akkomodazzjoni, oqsma oħra ta' inklużjoni soċjoekonomika, servizzi soċjali, trasport, sistemi ta' dħul minimu, leġiżlazzjoni kontra d-diskriminazzjoni).

Finalment, fit-tfassil u fl-implimentazzjoni tal-oqfsa strateġiċi nazzjonali tar-Rom, l-Istati Membri qed jingħataw parir jikkunsidraw il-**prinċipji bażiċi komuni** tal-inklużjoni tar-Rom[33]. L-Anness 1[34] jipprovdi gwida addizzjonali **għall-ippjanar u l-implimentazzjoni tal-politika** fil-qlieda kontra l-anti-Żingariżmu u l-faqar multigenerazzjonali[35], il-promozzjoni tal-parteċipazzjoni u tal-emanċipazzjoni tar-Rom, ir-riflessjoni tad-diversità fost ir-Rom u l-ikkombinar ta' approċċi mmirati u mainstream. Huwa jistabbilixxi wkoll gwida biex **jintlaħqu** aħjar **l-isfidi emerġenti,** bħall-indirizzar tal-impatt sproporzjonat fuq ir-Rom ta' kriżijiet bħall-pandemija tal-COVID-19, l-iżgurar tal-inklużjoni diġitali u t-twettiq tal-ġustizzja ambjentali Barra minn hekk, jipprovdi gwida dwar il-promozzjoni (tas-sensibilizzazzjoni dwar) tal-arti, l-istorja u l-kultura tar-Rom u l-innovazzjoni soċjali u l-esperimentazzjoni tal-politika.

Il-Kummissjoni se tappoġġa lill-Istati Membri fl-iżvilupp u fl-implimentazzjoni tal-oqfsa strateġiċi nazzjonali tagħhom tar-Rom mhux biss permezz ta' appoġġ finanzjarju u miżuri ta' koordinazzjoni, bħat-tagħlim reċiproku jew il-bini tal-kapaċità, iżda wkoll permezz ta' appoġġ metodoloġiku[36] u għajnuna mill-programm ta' appoġġ għal riformi strutturali (SRSP) biex jiġu

33 Prinċipji bażiċi komuni.

34 L-Anness 1 juża esperjenza mill-evalwazzjoni tal-qafas tal-UE, input minn tliet rapporti ta' esperti u pożizzjonijiet ċivili li jikkontribwixxi għar-riflessjonijiet dwar il-politiki wara l-2020 għar-Rom, u ħila esperta mis-servizzi tal-Kummissjoni.

35 Proġett tal-Kummissjoni li għaddej bħalissa, li se jiġi ffinalizzat sa tmiem l-2020, qed janalizza l-kawżi fundamentali tat-trażmissjoni tal-faqar u tal-esklużjoni fost il-ġenerazzjonijiet u jissuġġerixxi miżuri biex dan jiġi indirizzat. Proġett ieħor li għaddej bħalissa bejn il-Kummissjoni u l-Aġenzija għad-Drittijiet Fundamentali se jkun l-analiżi tad-*data* għal intuwittazzjonijiet dwar ir-rabtiet bejn id-diskriminazzjoni u l-vulnerabbiltà fl-Ewropa fil-livell sottonazzjonali; il-piż tad-diskriminazzjoni fir-riskju relattiv tal-esklużjoni soċjoekonomika, u jekk ir-Rom kinux aktar affettwati mill-pandemija tal-COVID-19 u aktar vulnerabbli għaliha f'kuntesti territorjali speċifiċi. Is-sejbiet jistgħu jipprovdu bażi ta' evidenza għal azzjoni komprensiva li tindirizza kemm l-iżvantaġġ soċjoekonomiku kif ukoll id-diskriminazzjoni.

36 B'mod partikolari miċ-Ċentru Konġunt tar-Riċerka tal-Kummissjoni għal evalwazzjonijiet tal-impatt aleatorji ta' interventi magħżulin immirati jew mainstream prinċipali iżda wkoll mill-Aġenzija għad-Drittijiet Fundamentali biex tiġi vvalutata l-pertinenza tal-miżuri maħsuba.

żviluppati sistemi ta' monitoraġġ u evalwazzjoni[37]. L-Istati Membri jistgħu wkoll jiksbu appoġġ mill-FRA, minn korpi tal-ugwaljanza u istituzzjonijiet nazzjonali oħra tad-drittijiet tal-bniedem u mill-istituti nazzjonali tal-istatistika biex jiżguraw/itejbu l-kapaċitajiet regolari tal-ġbir tad-*data* fil-livell nazzjonali[38]. L-appoġġ tal-UE se jiġi modulat skont il-livell tal-impenji tal-Istati Membri.

III.2 Rappurtar u monitoraġġ tal-azzjoni nazzjonali u progress lejn il-miri

Sabiex tiżgura ġbir tad-*data*, rappurtar u monitoraġġ tal-progress kemm dwar il-miri tal-UE, kif ukoll dwar il-miri nazzjonali proposti hawn fuq, il-Kummissjoni qed tipproponi għall-ewwel darba l-użu ta' **portafoll ta' indikaturi** (ara l-Anness 2). Dan ikun ta' valur reali għat-tagħlim reċiproku bejn l-Istati Membri. Dan il-portafoll ġie żviluppat minn grupp ta' ħidma dwar l-indikaturi tar-Rom u mir-rappurtar ikkoordinat mill-FRA, li jinvolvi punti ta' kuntatt nazzjonali tar-Rom, uffiċċji nazzjonali tal-istatistika u lill-Kummissjoni. Dan se jippermetti wkoll ir-rapportar dwar il-miżuri stabbiliti fir-Rakkomandazzjoni tal-Kunsill proposta.

Ir-rappurtar u l-monitoraġġ tal-azzjoni nazzjonali se jsiru kemm fil-livell tal-UE kif ukoll f'dak nazzjonali. **Fl-2022, il-Kummissjoni se tevalwa l-oqfsa strateġiċi nazzjonali tar-Rom,** tivvaluta l-impenji li saru mill-Istati Membri u tipprovdi gwida għal kwalunkwe titjib meħtieġ.

Mill-2023 'il quddiem **l-Istati Membri huma mitluba jirrappurtaw dwar l-implimentazzjoni tal-oqfsa strateġiċi nazzjonali tar-Rom** kull sentejn, inklużi l-miżuri għall-promozzjoni tal-ugwaljanza, tal-inklużjoni u tal-parteċipazzjoni u billi jużaw bis-sħiħ il-portafoll tal-indikaturi. Ir-rappurtar jenħtieġ li jiffoka fuq l-implimentazzjoni tal-impenji stabbiliti fl-oqfsa nazzjonali, inkluż il-kisba tal-miri nazzjonali, fejn xieraq. Ir-rapporti tagħhom jenħtieġ li jiġu pubblikati, biex tiżdied it-trasparenza u jiġi promoss it-tagħlim tal-politika. L-oqfsa strateġiċi u r-rapporti finalizzati jenħtieġ li jiġu diskussi wkoll fil-parlamenti nazzjonali.

Il-Kummissjoni titlob lill-**FRA** biex twettaq l-**istħarriġ regolari dwar ir-Rom** f'ċikli ta' erba' snin li jibdew fl-2020 biex tipprovdi d-*data* tax-xenarju bażi, ta' nofs it-terminu u ta' tmiem it-terminu meħtieġa biex titkejjel il-bidla[39]. Il-FRA qed tintalab ukoll tgħin fil-ġbir tad-*data* u fl-isforzi ta' rappurtar tal-Istati Membri inkluż permezz tal-grupp ta' ħidma dwar l-indikaturi u r-rappurtar tar-Rom, u tikkontribwixxi għall-monitoraġġ u l-analiżi tal-progress nazzjonali li tagħmel il-Kummissjoni.

Ir-rapporti nazzjonali se jservu, flimkien mal-input mis-soċjetà ċivili u mad-*data* tal-FRA, bħala l-bażi għar-**rapporti ta' monitoraġġ perjodiku** tal-Kummissjoni, li jsiru kull sentejn. Il-Kummissjoni se twettaq ukoll **evalwazzjoni** ta' nofs it-terminu u *ex-post* tal-qafas strateġiku tal-UE tar-Rom.

IV. Azzjonijiet tal-UE

L-Istati Membri huma atturi ewlenin li jippermettu bidla fil-prattika għar-Rom. L-azzjoni u l-appoġġ tal-UE se jikkomplementaw l-isforzi nazzjonali biex jippromwovu l-progress lejn l-objettivi u l-miri tal-UE sal-2030.

IV.1. Infurzar tal-leġiżlazzjoni tal-UE

[37] Ir-Rumanija pereżempju bħalissa qed tirċievi appoġġ tekniku taħt il-Programm ta' Appoġġ għal Riformi Strutturali biex tiżviluppa sistema ta' monitoraġġ u evalwazzjoni għall-implimentazzjoni tal-istrateġija ta' inklużjoni tar-Rom.

[38] Biex jiġi stabbilit il-prinċipju tal-awtoidentifikazzjoni fil-ġbir tad-*data* bbażata fuq l-individwi, pereż. ċensiment, stħarriġ fuq skala kbira u *data* amministrattiva fejn applikabbli.

[39] Fl-2021 l-istħarriġ se jiġi estiż għas-Serbja u għall-Maċedonja ta' Fuq.

L-azzjoni għall-ġlieda kontra l-anti-Żingariżmu u d-diskriminazzjoni kontra r-Rom hija bbażata fuq qafas legali stabbilit tal-UE, inklużi l-prinċipji ġenerali tan-nondiskriminazzjoni u tal-ugwaljanza stabbiliti fit-Trattati, affermati mill-ġdid fil-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-UE[40], kif ukoll fid-Direttiva dwar l-Ugwaljanza Razzjali[41] u fid-Deċiżjoni Qafas tal-Kunsill dwar ir-Razziżmu u l-Ksenofobija[42]. Kif enfasizzat fil-pjan ta' azzjoni tal-UE kontra r-razziżmu 2020–2025, sistema komprensiva ta' protezzjoni kontra d-diskriminazzjoni teħtieġ l-ewwel u qabel kollox l-infurzar effettiv tal-qafas legali, biex jiġi żgurat li d-drittijiet u l-obbligi individwali jiġu rispettati fil-prattika. Dan ix-xogħol imur lil hinn mir-Rom, iżda se jkun ta' benefiċċju dirett għall-komunitajiet tar-Roma.

Il-Kummissjoni se tkompli timmonitorja u tinforza l-applikazzjoni tad-**Direttiva dwar l-Ugwaljanza Razzjali**, billi tinvestiga d-diskriminazzjoni sistematika u tniedi proċeduri ta' ksur, jekk meħtieġ, biex tħeġġeġ bidliet fil-leġiżlazzjoni u fil-politika. Matul l-aħħar snin, saret enfasi partikolari fuq id-diskriminazzjoni kontra t-tfal Rom fl-edukazzjoni. Il-Kummissjoni se tipprovdi gwida u taħriġ, u toffri appoġġ finanzjarju għall-ġbir tad-*data* dwar l-ugwaljanza u għall-implimentazzjoni u l-infurzar effettivi tad-Direttiva, inkluż permezz tar-rappreżentazzjoni tal-interessi tal-vittmi. Kif imħabbar fil-pjan ta' azzjoni tal-UE kontra r-razziżmu, il-Kummissjoni se tirrapporta dwar l-applikazzjoni tad-Direttiva[43] fl-2021 u se ssegwi kwalunkwe leġiżlazzjoni possibbli sal-2022. Barra minn hekk, il-Kummissjoni se tkompli tappoġġa l-ħidma tal-korpi tal-ugwaljanza, li fil-ħidma tagħhom[44] jagħtu prijorità kbira lill-isforzi biex itejbu s-sitwazzjoni u l-esperjenza tar-Rom. Il-Kummissjoni se timmonitorja l-implimentazzjoni tar-Rakkomandazzjoni tal-Kummissjoni dwar l-istandards għall-korpi tal-ugwaljanza[45]. Ir-rwol u l-indipendenza tal-korpi tal-ugwaljanza u l-ħtieġa potenzjali għal leġiżlazzjoni ġdida biex jissaħħaħ ir-rwol ta' dawn il-korpi se jkunu temi importanti fir-rapport tal-2021.

Il-Kummissjoni se tkompli wkoll il-ħidma tagħha fuq il-prevenzjoni u l-ġlieda kontra r-razziżmu u l-ksenofobija, b'mod partikolari billi ssaħħaħ ir-reġistrazzjoni u r-rappurtar ta' reati ta' mibegħda bl-appoġġ tal-FRA, ittejjeb l-istrateġiji tat-taħriġ tal-infurzar tal-liġi u ssaħħaħ l-appoġġ lill-vittmi tar-reati ta' mibegħda. Skont il-FRA[46], ir-Rom jesperjenzaw rata għolja (30 % tar-rispondenti ta' oriġini Rom) ta' fastidju mmotivat mill-mibegħda. Il-Kummissjoni ttenni l-impenn tagħha li tiżgura traspożizzjoni u implimentazzjoni sħaħ u korretti tad-**Deċiżjoni Qafas tal-Kunsill dwar ir-Razziżmu u l-Ksenofobija**, u fejn meħtieġ tniedi proċeduri ta' ksur[47]. Bħala prerekwiżit għall-ġlieda kontra l-anti-Żingariżmu, l-istandards minimi stabbiliti dwar il-kriminalizzazzjoni tad-diskors ta' mibegħda, u ċ-ċaħda, l-iskużar jew it-trivjalizzazzjoni tal-Olokawst iridu jiġu trasposti b'mod sħiħ u kif xieraq fil-leġiżlazzjoni tal-Istati Membri. Bħal persuni oħra bi sfond etniku jew razzjali minoritarju, ir-Rom huma affettwati minn diskors ta' mibegħda online, u l-anti-Żingariżmu huwa wieħed mill-aktar raġunijiet komuni rapportati għal diskors ta' mibegħda. Il-Kummissjoni se tkompli tikkoopera mal-kumpaniji tal-IT biex tiġġieled id-diskors ta' mibegħda illegali online, u se testendi l-isforzi għal pjattaformi oħra tal-midja

---

[40] Ara b'mod partikolari l-Artikoli 2, 3(3) tat-Trattat dwar l-Unjoni Ewropea (TUE), l-Artikoli 8, 10, 19 u 67(3) tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea (TFUE), u l-Artikoli 20 u 21 tal-Karta.

[41] 2000/43/EC

[42] 2008/913/ĠAI

[43] Ir-rapport se jkopri wkoll l-applikazzjoni tad-Direttiva tal-Kunsill 2000/78/KE tas-27 ta' Novembru 2000 li tistabbilixxi qafas ġenerali għall-ugwaljanza fit-trattament fl-impjieg u fix-xogħol, ĠU Edizzjoni Speċjali bil-Malti, Kapitolu 5, Vol. 4, p. 79.

[44] Equinet, it-28 ta' Lulju 2020: 'Roma and Traveller inclusion: towards a new EU framework learning from the work of equality bodies'.

[45] C(2018)3850 final.

[46] FRA, 2017, it-Tieni Stħarriġ Ewropew dwar il-Minoranzi u d-Diskriminazzjoni.

[47] Il-Pjan ta' Azzjoni tal-UE Kontra r-Razziżmu 2020-2025, COM(2020) 565 final.

soċjali[48]. Id-Deċiżjoni Qafas hija kkomplementata mid-Direttiva dwar id-Drittijiet tal-Vittmi[49], li fost aspetti oħra għandha l-għan li tiżgura l-ġustizzja, il-protezzjoni u l-appoġġ għall-vittmi ta' reati ta' mibegħda u ta' diskors ta' mibegħda. L-istrateġija tal-UE dwar id-drittijiet tal-vittmi (2020–2025) tindirizza l-ħtiġijiet speċifiċi tal-vittmi ta' reati ta' mibegħda, inklużi r-Rom[50].

IV.2. Il-mainstreaming tal-ugwaljanza tar-Rom fl-inizjattivi tal-politika tal-UE u l-mobilizzazzjoni tal-fondi tal-UE għar-Rom[51]

Il-mainstreaming tal-ugwaljanza, tal-inklużjoni u tal-parteċipazzjoni tar-Rom fl-inizjattivi relevanti kollha tal-Kummissjoni se jkun kruċjali biex jintlaħqu l-objettivi stabbiliti f'dan il-qafas strateġiku. Meta jiġu żviluppati l-politiki, mill-inklużjoni soċjoekonomika sal-Intelliġenza Artifiċjali, mill-Patt Ekoloġiku sal-inklużjoni diġitali u mill-indirizzar tad-diskors ta' mibegħda sal-politiki dwar il-migrazzjoni, l-integrazzjoni fihom tad-dimensjoni tal-ugwaljanza tinkludi wkoll l-iżgurar li l-politiki tal-UE u dawk nazzjonali **jservu l-interessi tal-persuni Rom kollha.** Bħala parti mill-attivitajiet tagħha lejn il-promozzjoni tal-ugwaljanza għal kulħadd u l-ugwaljanza fis-sensi kollha tagħha, it-Task Force tal-Kummissjoni dwar l-Ugwaljanza se tirsisti biex tiżgura li l-ġlieda kontra d-diskriminazzjoni fuq bażi ta' oriġini razzjali jew etnika u l-intersezzjonijiet tagħha ma' raġunijiet oħra ta' diskriminazzjoni tkun integrata fil-**politiki, fil-leġiżlazzjoni u fil-programmi ta' finanzjament kollha tal-UE**. Fl-implimentazzjoni tal-pjan ta' azzjoni tal-UE kontra r-razziżmu 2020–2025, il-perspettiva tar-Roma dejjem se tiġi kkunsidrata. Il-gwida u t-taħriġ dwar il-mainstreaming se jappoġġaw lil dawk kollha involuti fl-integrazzjoni tal-perspettiva tal-ugwaljanza f'kull stadju tal-interventi tal-UE, u se tiġi promossa konsultazzjoni aktar attiva mal-organizzazzjonijiet li jirrappreżentaw ir-Roma tul iċ-ċiklu kollu tal-politika tal-Kummissjoni.

It-**taskforce tar-Rom**[52] interna tal-Kummissjoni se tkompli timpenja servizzi differenti tal-Kummissjoni f'diversi livelli f'oqsma ta' prijorità ewlenin, bħall-użu effettiv tal-fondi tal-UE biex tippromwovi l-ugwaljanza u l-inklużjoni tar-Rom.

Bħala parti minn **Next Generation EU**, il-Faċilità l-ġdida għall-Irkupru u r-Reżiljenza se tappoġġa l-investimenti u r-riformi essenzjali għall-irkupru dejjiemi u se trawwem ir-reżiljenza ekonomika u soċjali u koeżjoni soċjali. Sabiex jirċievu appoġġ, l-Istati Membri se jkollhom ifasslu pjanijiet għall-irkupru u r-reżiljenza li jindirizzaw l-impatti ekonomiċi u soċjali tal-kriżi, it-tranżizzjonijiet diġitali u ekoloġiċi u l-prijoritajiet rilevanti identifikati fir-rakkomandazzjonijiet speċifiċi għall-pajjiż skont is-Semestru Ewropew. Dan l-appoġġ se jagħti possibbiltajiet lill-Istati Membri biex irawmu l-inklużjoni tal-gruppi marġinalizzati, inkluż ir-Rom u persuni oħra bi sfond razzjali jew etniku minoritarju. Il-proposti tal-Kummissjoni għall-**qafas finanzjarju pluriennali** jippromwovu l-inklużjoni tar-Rom u l-ġlieda kontra d-diskriminazzjoni, b'mod partikolari permezz tal-Fond Soċjali Ewropew Plus (FSE+), il-Fond Ewropew għall-Iżvilupp Reġjonali (FEŻR) u l-Fond Agrikolu Ewropew għall-Iżvilupp Rurali (FAEŻR). Fl-2019, il-Kummissjoni enfasizzat l-importanza tal-inklużjoni tar-Rom f'diversi rapporti speċifiċi għall-pajjiżi tas-**Semestru Ewropew**[53]; dan jenħtieġ li jkun rifless u indirizzat fil-programmi tal-2021–2027.

---

48 Ara l-ħidma dwar il-Kodiċi ta' Kondotta dwar il-ġlieda kontra d-diskors ta' mibegħda illegali online, C (2018) 1177 final..

49 2012/29/UE.

50 COM(2020) 258 final.

51 Ara l-Anness 3 tad-dokument ta' Ħidma tal-Persunal tal-Kummissjoni għal aktar informazzjoni dwar inizjattivi ta' politika mainstream rilevanti tal-UE u għall-użu tal-fondi tal-UE.

52 Maħluq fl-2010 u magħmul minn rappreżentanti tad-DĠ JUST, EMPL, EAC, SANTE, NEAR, HOME, REGIO u AGRI.

53 Ara r-rapporti għall-pajjiżi tal-BG, CZ, ES, HU, RO, SK u b'mod partikolari l-Anness D.

Il-proposti tal-Kummissjoni għad-**Dispożizzjonijiet Komuni, ir-regolamenti dwar l-FSE+, il-FEŻR, u l-FAEŻR**[54]:

- ✓ jipprovdu appoġġ finanzjarju għall-implimentazzjoni tal-oqfsa u tal-miżuri strateġiċi nazzjonali għar-Rom, inklużi l-kapaċità umana, l-infrastruttura u l-attivitajiet tal-bini tal-kapaċità;
- ✓ jipprovdu li l-programmi kollha jippromwovu opportunitajiet indaqs għal kulħadd, mingħajr diskriminazzjoni abbażi tal-ġeneru, oriġini razzjali jew etnika, reliġjon jew twemmin, diżabilità, l-età jew l-orjentazzjoni sesswali matul it-tħejjija, l-implimentazzjoni, il-monitoraġġ u l-evalwazzjoni tagħhom;
- ✓ jitolbu li jiġu ssodisfati l-kundizzjonijiet abilitanti tematiċi (qafas ta' politika strateġika nazzjonali għar-Rom, qafas ta' politika strateġika nazzjonali għall-inklużjoni soċjali u t-tnaqqis tal-faqar) u orizzontali (Karta tad-Drittijiet Fundamentali) matul il-perjodu 2021–2027 kollu;
- ✓ jeħtieġu li mill-inqas 25 % tar-riżorsi tal-FSE+ irawmu l-inklużjoni soċjali, u jiżguraw li ammont minimu jkun immirat lejn dawk l-aktar fil-bżonn; kif ukoll
- ✓ jenfasizzaw il-"prinċipju ta' sħubija", jiġifieri l-involviment tal-partijiet ikkonċernati rilevanti kollha, inklużi l-korpi li jirrappreżentaw l-inklużjoni soċjali, in-nondiskriminazzjoni u d-drittijiet fundamentali, l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili, fit-tħejjija u fl-implimentazzjoni ta' programmi u fil-ftehimiet ta' sħubija u fil-kumitati ta' monitoraġġ.

L-Istati Membri għandhom rwol ewlieni fit-tfassil tal-politiki pubbliċi u fil-massimizzazzjoni tal-użu tal-programmi ta' finanzjament biex jappoġġaw lir-Rom, peress li l-biċċa l-kbira tal-baġit tal-UE huwa implimentat mill-Istati Membri b'ġestjoni kondiviża. Il-Kummissjoni għalhekk tistieden lill-Istati Membri biex jimmiraw il-fondi taħt il-qafas finanzjarju pluriennali (QFP) 2021–2027 u tan-NextGeneration EU biex jindirizzaw l-isfidi u l-ħtiġijiet tar-Rom, ħalli jimplimentaw l-impenji meħuda fl-oqfsa strateġiċi nazzjonali tagħhom tar-Rom. Il-Kummissjoni se timmira li tiżgura li l-isfidi speċifiċi għall-pajjiżi identifikati fis-Semestru Ewropew jiġu indirizzati kif xieraq fil-ftehimiet ta' sħubija li jmiss, u li l-miżuri li jippromwovu l-ugwaljanza u l-inklużjoni jiġu implimentati permezz ta' programmi operazzjonali. Il-Kummissjoni se timmonitorja mill-qrib li, f'dawn l-Istati Membri, hemm fis-seħħ strateġija doppja li minn naħa tagħmel is-servizzi inklużivi u min-naħa l-oħra tipprovdi programmi mmirati lejn il-komunitajiet Rom emarġinati u dan ikun rifless fid-dokumenti ta' programmazzjoni tal-2021–2027. Il-kundizzjonijiet abilitanti applikabbli għal fondi speċifiċi tal-UE fl-2021–2027 proposti mill-Kummissjoni għandhom l-għan li jiżguraw ir-rispett għad-drittijiet fundamentali kif ukoll l-ugwaljanza, l-inklużjoni u l-parteċipazzjoni tar-Rom.

Sabiex ittejjeb l-effiċjenza u l-effettività fir-rigward tal-interventi relatati mar-Rom, il-Kummissjoni se tappoġġa t-tagħlim transnazzjonali marbut kemm mal-politika kif ukoll mal-finanzjament, bħan-netwerk EURoma[55] tal-awtoritajiet ta' ġetjoni u l-punti ta' kuntatt nazzjonali tar-Rom.

Il-programm InvestEU[56] taħt it-tieqa għall-investiment soċjali u l-ħiliet tiegħu jista' jikkontribwixxi wkoll għall-inklużjoni soċjoekonomika tal-gruppi emarġinati, inklużi r-Rom. Dan jista' jseħħ permezz ta' approċċi ta' finanzjament innovattivi bħal bonds b'impatt soċjali u proġetti orjentati lejn ir-riżultati inkluż permezz ta' taħlit ma' għotjiet mill-UE u/jew strumenti finanzjarji minn programmi settorjali jew taħlita ta' flussi differenti ta' finanzjament mill-UE. Il-Kummissjoni se timplimenta inizjattivi pilota ffukati bl-għan li tittestja u turi approċċi ta' ħidma għal aspetti konkreti ta' inklużjoni (l-akkomodazzjoni, l-impjieg, is-sigurtà soċjali) permezz tal-

[54] COM(2018)375 final, COM(2018)382 final, COM(2018)392 final.
[55] In-netwerk imniedi fl-2007 mill-awtorità ta' ġestjoni tal-FSE ta' Spanja.
[56] Il-programm InvestEU (2021–2027), ara wkoll l-Anness 3 tad-Dokument ta' Ħidma tal-Persunal.

użu ta' approċċi ta' finanzjament innovattivi, li jistgħu jintużaw/jiġu estiżi jew jiġu rreplikati permezz ta' programmi akbar fuq livell nazzjonali jew tal-UE. L-Istati Membri se jkunu jistgħu jfittxu appoġġ tekniku biex jintegraw l-ugwaljanza tar-Rom fil-proċessi tat-tfassil tal-politika u fir-riforma permezz tal-Istrument ta' Appoġġ Tekniku.

IV.3. Azzjoni u appoġġ tal-UE għall-promozzjoni tal-parteċipazzjoni, tal-inklużjoni u tad-diversità tar-Rom

Fil-pjan ta' azzjoni tal-UE kontra r-razziżmu 2020–2025, il-Kummissjoni impenjat ruħha li tmexxi bl-eżempju bħala istituzzjoni billi tieħu passi biex **ittejjeb b'mod sinifikanti r-rappreżentanza tal-persunal tal-Kummissjoni permezz ta' miżuri mmirati lejn ir-reklutaġġ u l-għażla**. Meta twettaq dawn il-miżuri, il-Kummissjoni se tiżgura li dawn japplikaw għar-Rom. Il-Kummissjoni tistieden lill-istituzzjonijiet l-oħra tal-UE biex jieħdu passi biex irawmu d-diversità u l-inklużjoni fil-postijiet tax-xogħol rispettivi tagħhom.

Il-Kummissjoni se torganizza laqgħat regolari mar-rapresentanti tal-Istati Membri[57] u tas-**soċjetà ċivili u tal-organizzazzjonijiet internazzjonali fil-livell tal-UE**, b'mandat ta' tagħlim reċiproku aktar b'saħħtu. Il-Kummissjoni se tiżgura wkoll skambji regolari bejn il-partijiet ikkonċernati. Il-Kummissjoni se tkompli torganizza laqgħat dwar il-**politika ta' koeżjoni** mal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili ("djalogu strutturat") fl-2021–2027. Hija se torganizza laqgħat ta' djalogu privati ma' organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili tar-Rom dwar żviluppi fil-politika ta' koeżjoni.

Kif propost mill-Parlament Ewropew[58], il-Kummissjoni se tniedi ċiklu ġdid ta' bini tal-kapaċitajiet tas-soċjetà ċivili Rom biex tippermetti **monitoraġġ u rappurtar ċivili indipendenti kkoordinati**, billi tibni fuq it-tagħlimiet mill-proġett Monitor Ċivili tar-Rom (2017–2020). Rapporti ta' monitoraġġ ċivili indipendenti kkoordinati huma ppjanati f'ċikli ta' sentejn li jibdew fl-2022.

Il-Kummissjoni se tfittex li timmassimizza l-influwenza tal-**pjattaforma Ewropea tar-Rom[59]**, li tlaqqa' flimkien il-gvernijiet nazzjonali, l-UE, l-organizzazzjonijiet internazzjonali u r-rappreżentanti tas-soċjetà ċivili tar-Rom u timmira li tistimula l-kooperazzjoni u l-iskambju tal-esperjenza. Se torganizza rieżamijiet tematiċi, tal-pajjiż u reġjonali tal-oqfsa strateġiċi nazzjonali bbażati fuq is-sejbiet tal-proġett ta' Monitoraġġ tas-Soċjetà Ċivili tar-Rom u fuq ir-rapporti ta' monitoraġġ nazzjonali.

Permezz tal-finanzjament tagħha lill-pjattaformi nazzjonali tar-Rom, il-Kummissjoni se tippromwovi riforma ta' dawn il-pjattaformi[60], b'mod partikolari billi tagħmilhom aktar rappreżentattivi tal-popolazzjoni nazzjonali tar-Rom. Dawn il-pjattaformi jenħtieġ li jiġu estiżi għal partijiet ikkonċernati ġodda (pereż. organizzazzjonijiet tad-drittijiet tat-tfal, is-settur privat) biex jippermettu tagħlim ġdid, jisfruttaw il-potenzjal tal-innovazzjoni soċjali, ibiddlu l-

[57] Fil-kuntest tan-netwerk tal-Punti ta' Kuntatt Nazzjonali tar-Rom.

[58] *Preparatory action 2020 — Roma Civil Monitor — Strengthening capacity and involvement of Roma and pro-Roma civil society in policy monitoring and review*.

[59] https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combatting-discrimination/roma-and-eu/european-platform-roma-inclusion_en.

[60] Il-pjattaformi nazzjonali tar-Rom huma proċessi ta' parteċipazzjoni u konsultazzjoni msejħa u ġestiti mill-Punti ta' Kuntatt Nazzjonali tar-Rom biex jippromwovu djalogu, tagħlim reċiproku, kooperazzjoni u involviment fl-iżvilupp, l-implimentazzjoni u l-monitoraġġ tal-oqfsa strateġiċi nazzjonali, b'appoġġ mill-Kummissjoni permezz ta' sejħiet regolari għall-appoġġ ta' finanzjament. Il-proċessi tal-Pjattaformi Nazzjonali tar-Rom jenħtieġ li jikkontribwixxu għat-tfassil, l-implimentazzjoni, il-monitoraġġ u r-rieżami tal-politika. Il-missjoni ewlenija tal-Pjattaformi hija maqsuma fi tlieta: li twessa' d-diskussjonijiet ta' politika dwar l-implimentazzjoni tal-oqfsa strateġiċi nazzjonali tar-Rom, tapprofondixxi l-istrutturi tal-akkontabilità domestika, u ssaħħaħ ir-rabtiet bejn il-livelli lokali u nazzjonali.

mentalitajiet u jġibu bidla soċjali dejjiema. Biex jiġi mħeġġeġ **l-impenn attiv tar-Rom, partikolarment min-nisa u ż-żgħażagħ**, jenħtieġ li jiġi elett rappreżentant tal-pjattaforma biex jiġi żgurat networking transnazzjonali bejn il-pjattaformi tar-Rom nazzjonali u Ewropej, filwaqt li ż-żgħażagħ Rom jenħtieġ li jiġu offruti apprendistati apposta jew pożizzjonijiet subordinati fl-istrutturi nazzjonali marbuta mal-implimentazzjoni ta' pjattaformi nazzjonali tar-Rom. Sinerġiji ma' inizjattivi oħra tal-UE, nazzjonali jew internazzjonali, b'mod partikolari l-proġett ta' monitoraġġ tas-soċjetà ċivili tar-Rom, jenħtieġ li jintużaw biex irawmu t-tagħlim reċiproku u t-trasferiment tal-politika.

IV.4. Azzjoni u appoġġ tal-UE għall-promozzjoni tal-ugwaljanza u l-ġlieda kontra l-anti-Żingariżmu

Biex tippromwovi l-ugwaljanza tar-Rom billi tindirizza l-anti-Żingariżmu, il-Kummissjoni se tappoġġa attivitajiet **li jippromwovu narrattivi pożittivi** u mudelli tar-Rom, **tiġġieled l-isterjotipi negattivi**, **tissensibilizza dwar l-istorja u l-kultura tar-Rom**, u tippromwovi **l-verità u r-rikonċiljazzjoni** taħt **programm dwar iċ-Ċittadini, l-Ugwaljanza, id-Drittijiet u l-Valuri**.

Il-Kummissjoni se tmexxi kampanja konġunta mal-UNESCO biex tindirizza **d-diżinformazzjoni, id-diskors ta' mibegħda u t-teoriji ta' komplott**, inklużi dawk li jimplikaw lir-Rom. Hija se tkompli tappoġġa lis-settur privat permezz tal-Pjattaforma tal-UE tal-Karti dwar id-Diversità u tesplora modi kif tinvolvi lill-midja biex tibni narrattivi pożittivi u tippromwovi **d-diversità u l-ugwaljanza** fl-isferi kollha. Filwaqt li tibni fuq l-esperjenza eżistenti[61], il-Kummissjoni se tiżviluppa serje ta' seminars dwar l-isterjotipi razzjali u etniċi, inkluż kontra r-Rom, li jlaqqgħu flimkien ġurnalisti, organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili u rappreżentanti ta' persuni bi sfond razzjali jew etniku minoritarju.

L-**attivitajiet ta' komunikazzjoni** tal-Kummissjoni se jirreklamaw il-benefiċċji tal-ugwaljanza u tad-diversità[62]. Il-Kummissjoni se torganizza serje ta' avvenimenti ta' sensibilizzazzjoni li jiffukaw fuq l-Istati Membri b'komunitajiet Rom kbar, biex tiġġieled kontra l-isterjotipi, tippromwovi d-diversità kulturali, temanċipa u tenfasizza lit-tfal, liż-żgħażagħ u lin-nisa Rom bħala mudelli ta' rwoli f'komunitajiet diversi, u tgħaqqad lill-komunitajiet flimkien.

Is-sensibilizzazzjoni dwar il-konsegwenzi ta' diskriminazzjoni multipla kontra n-nisa Rom se tkun allinjata mal-kampanja ta' komunikazzjoni mal-UE kollha dwar **il-ġlieda kontra l-isterjotipi tal-ġeneri**, li tapplika approċċ intersezzjonali għall-isferi kollha tal-ħajja, bħala parti mill-istrateġija dwar l-ugwaljanza tal-ġeneri.

Il-Kummissjoni se:

- Tinforza l-leġiżlazzjoni eżistenti tal-UE li tipproteġi lir-Rom kontra d-diskriminazzjoni u r-razziżmu u timla l-lakuni fejn meħtieġ;
- Tintegra l-ugwaljanza tar-Rom fl-inizjattivi tal-politika tal-UE u timmobilizza fondi tal-UE għall-ugwaljanza, l-inklużjoni u l-parteċipazzjoni tar-Rom;
- Tieħu passi biex ittejjeb id-diversità tal-persunal tal-Kummissjoni;
- Tniedi ċiklu ġdid ta' bini ta' kapaċità tas-soċjetà ċivili tar-Rom u ssaħħaħ il-pjattaformi Ewropej u nazzjonali tar-Rom;
- Tippromwovi narrattivi pożittivi u mudelli tar-rwol Rom, tiġġieled l-isterjotipi negattivi, tissensibilizza dwar l-istorja u l-kultura tar-Rom, u tippromwovi l-verità u r-rikonċiljazzjoni.

[61] Ara Media seminars - Stopping discrimination against Roma.
[62] pereż. mill-perspettiva ta' mara Rom: *Equal opportunities — let's make it a reality for all*.

V. *IL-PROMOZZJONI TAL-UGWALJANZA, TAL-INKLUŻJONI U TAL-PARTEĊIPAZZJONI TAR-ROM LIL HINN MILL-UE*

L-UE u l-Istati Membri għandhom jippromwovu l-ugwaljanza, l-inklużjoni u l-parteċipazzjoni tar-Rom fl-**azzjoni esterna** tagħhom, pereż. fil-politiki tagħhom dwar it-tkabbir, il-viċinat, l-iżvilupp u umanitarji.

Ir-reġjun tal-**Punent tal-Balkani** jirrappreżenta prijorità ġeostrateġika għall-UE. Il-Komunikazzjoni tal-Kummissjoni ta' Frar 2020[63] tappella għall-allinjament mal-politiki tal-UE, inkluż b'appoġġ għal dawk l-aktar żvantaġġati. Ir-reġjun tal-Punent tal-Balkani diġà allinja volontarjament mal-qafas tal-UE għal strateġiji nazzjonali għall-integrazzjoni tar-Rom sal-2020. U għamlu xi avvanzi notevoli. Fis-Summit UE-il-Punent tal-Balkani f'Zagreb f'Mejju 2020, il-mexxejja tal-UE affermaw mill-ġdid l-appoġġ tagħhom għall-perspettiva Ewropea tal-Punent tal-Balkani u d-determinazzjoni tagħhom li jżidu l-appoġġ għat-trasformazzjoni politika, ekonomika u soċjali tiegħu.[64] Huma laqgħu l-impenn qawwi tas-sħab tal-Punent tal-Balkani għas-supremazija tad-demokrazija u tal-istat tad-dritt, inklużi d-drittijiet tal-bniedem, l-ugwaljanza bejn il-ġeneri u d-drittijiet tal-minoranzi[65].

Il-preżenza tar-Rom fil-Punent tal-Balkani hija importanti u simili għall-Istati Membri tal-UE b'popolazzjoni sinifikanti tar-Rom. Hemm każ konvinċenti biex jiġu indirizzati bl-istess mod l-ugwaljanza, l-inklużjoni u l-parteċipazzjoni tar-Rom fl-UE u fil-**Punent tal-Balkani**, inkluż l-applikazzjoni tal-istess objettivi għall-perjodu sal-2030. F'Lulju 2019, il-prim ministri tal-Punent tal-Balkani adottaw **id-Dikjarazzjoni dwar l-integrazzjoni tar-Rom fil-proċess tat-tkabbir tal-UE**, u impenjaw ruħhom li jtejbu b'mod konkret is-sitwazzjoni tar-Rom fir-rigward tal-edukazzjoni, tal-impjiegi, tas-saħħa, tal-akkomodazzjoni, tar-reġistrazzjoni ċivili u tan-nondiskriminazzjoni sal-adeżjoni tagħhom[66]. L-UE se tkompli tappoġġa l-implimentazzjoni tad-Dikjarazzjoni u x-xogħol fuq il-ġbir tad-*data*, l-ibbaġitjar sensittiv għar-Rom u l-immappjar tal-akkomodazzjoni tar-Rom. L-allinjament progressiv mal-objettivi u mal-metodoloġija tal-UE se jkun parti mill-perspettiva Ewropea għall-pajjiżi kollha li qed ifittxu li jissieħbu fl-UE.

Is-sħab tal-Punent tal-Balkani, b'mod simili għall-proċess tas-semestru tal-Istati Membri tal-UE, jippreżentaw Programmi ta' Riforma Ekonomika (PRE) annwali, li jinkludu riformi biex jagħtu spinta lill-kompetittività u jtejbu l-kundizzjonijiet għat-tkabbir inklużiv u l-ħolqien tal-impjiegi. Il-PRE jirrapportaw dwar l-inklużjoni soċjali, it-tnaqqis tal-faqar u l-opportunitajiet indaqs, inkluż tar-Rom. L-**Istrument għall-Assistenza ta' Qabel l-Adeżjoni 2021–2027** — ladarba jiġi adottat — se jkompli jappoġġa r-riformi u l-allinjament mar-rekwiżiti tal-UE fil-livelli reġjonali u nazzjonali. Il-pjan ekonomiku u ta' investiment għall-Punent tal-Balkani jidentifika oqsma prijoritarji ta' investiment biex tingħata spinta lill-konverġenza, lit-tkabbir u lill-kompetittività fir-reġjun, b'mod partikolari b'appoġġ għal gruppi emarġinati u minoranzi, b'mod partikolari l-komunitajiet Rom[67]. Fondi addizzjonali rilevanti tal-UE, relatati mal-irkupru mill-COVID-19 jew miżuri oħra ta' appoġġ għar-relazzjonijiet esterni, bħall-istrument tal-iżvilupp u l-kooperazzjoni tal-Viċinat (NDICI), se jiġu mmobilizzati wkoll biex jippromwovu l-inklużjoni tar-Rom[68].

---

[63] It-titjib tal-proċess tal-adeżjoni - Perspettiva kredibbli tal-UE għall-Balkani tal-Punent - COM(2020) 57 final.

[64] Summit tal-UE u l-Balkani tal-Punent, 5–6 ta' Mejju 2020, Konklużjonijiet tal-Kunsill u COM(2020) 315 final.

[65] Id-Dikjarazzjoni ta' Zagreb.

[66] Żieda fl-impjiegi tar-Rom (minn 16,5 għal 25 %), tlestija tal-edukazzjoni obbligatorja (minn 51 % għal 90 %), għoti tal-assigurazzjoni tas-saħħa (għal mill-inqas 95 %), legalizzazzjoni tal-akkomodazzjoni, prevenzjoni tad-diskriminazzjoni, żgurar tar-reġistrazzjoni ċivili sħiħa. Dikjarazzjoni ta' Poznan.

[67] COM (2020) 641 final adottata fis-6 ta' Ottubru 2020.

[68] Komunikazzjoni tal-Kummissjoni dwar *Appoġġ lill-Balkani tal-Punent fil-ġlieda kontra l-COVID-19 u l-irkupru wara l-pandemija* (COM(2020)315 final).

L-UE se tkompli tippromwovi n-nondiskriminazzjoni u ugwaljanza madwar id-dinja kollha fuq il-bażi tal-qafas strateġiku tal-UE[69] u tal-**Pjan ta' Azzjoni tal-UE dwar id-Drittijiet tal-Bniedem u d-Demokrazija (2020-2024)**[70] u l-Pjan ta' Azzjoni tal-UE dwar il-Ġeneru[71] u se tkopri l-kwistjonijiet tar-Rom fl-implimentazzjoni tal-UE tal-2019 **tal-linji gwida dwar in-Nondiskriminazzjoni fl-Azzjoni Esterna**[72]. L-azzjoni tal-UE se tikkomplementa l-inizjattivi nazzjonali u se tappoġġa lis-soċjetà ċivili. L-ugwaljanza u l-inklużjoni tar-Rom se jkunu punt regolari fl-aġenda dwar id-drittijiet tal-bniedem u fid-djalogi politiċi oħra ma' pajjiżi li mhumiex fl-UE li għandhom popolazzjoni sinifikanti ta' Rom. L-UE se żżomm l-impenn attiv tagħha dwar l-ugwaljanza tar-Rom f'fora multilaterali u reġjonali, b'mod partikolari fil-Kunsill tal-Ewropa, fl-Organizzazzjoni għas-Sigurtà u l-Kooperazzjoni fl-Ewropa u fin-Nazzjonijiet Uniti.

VI. KONKLUŻJONI

Ir-Rom ikkontribwew għar-rikkezza kulturali, id-diversità, l-ekonomija u l-istorja komuni tal-Ewropa għal sekli sħaħ. L-UE għandha d-dmir li tipproteġi l-minoranza Rom tagħha mid-diskriminazzjoni, mill-anti-Żingariżmu u mill-esklużjoni soċjali. Il-kisba tal-ugwaljanza, l-inklużjoni u l-parteċipazzjoni tar-Rom teħtieġ li l-istituzzjonijiet kollha tal-UE, il-gvernijiet nazzjonali u l-aġenziji tal-UE, il-korpi tal-ugwaljanza u istituzzjonijiet oħrajn tad-drittijiet tal-bniedem jingħaqdu flimkien u jieħdu azzjoni fi sħubija mas-soċjetà ċivili u mal-organizzazzjonijiet internazzjonali, u bl-involviment sħiħ tar-Rom infushom. Il-Kummissjoni tistieden lill-Parlament Ewropew biex jappoġġa dan il-qafas strateġiku u titlob lill-Kunsill biex jaħdem lejn l-adozzjoni rapida tal-proposta għal **Rakkomandazzjoni għall-ugwaljanza, għall-inklużjoni u għall-parteċipazzjoni tar-Rom** u b'hekk jiżgura li l-Istati Membri u l-Kummissjoni jaħdmu id f'id. Billi naħdmu flimkien, nistgħu nagħmlu progress reali sal-2030 biex noħolqu Ewropa li fiha l-individwi u l-komunitajiet Rom, fid-diversità kollha tagħhom, ikollhom opportunitajiet indaqs fl-isferi kollha tal-ħajja, jibbenefikaw mill-inklużjoni soċjoekonomika u jipparteċipaw b'mod ugwali fis-soċjetà.

---

69 11855/12 Anness II, Il-Kunsill tal-Unjoni Ewropea, il-25 ta' Ġunju 2012.

70 Il-pjanijiet ta' Azzjoni tal-UE dwar id-Drittijiet tal-Bniedem u d-Demokrazija 2012–2014 u 2015–2019; Il-Komunikazzjoni Konġunta u l-Pjan ta' Azzjoni tal-UE dwar id-Drittijiet tal-Bniedem u d-Demokrazija (2020–2024) kif adottati mill-Kulleġġ fil-25 ta' Marzu 2020, l-adozzjoni mill-Kunsill hija prevista fl-aħħar kwart tal-2020.

71 Gender Equality and Women's Empowerment: Transforming the Lives of Girls and Women through EU External Relations 2016-2020 SWD (2015) 182 u s-suċċessur ippjanat tiegħu.

72 Linji Gwida tal-UE dwar id-Drittijiet tal-Bniedem għan-Nondiskriminazzjoni fl-Azzjoni Esterna ..